
Language Czech

Text

Sokol stáňhovavá½ je nejrychlejším ptákem na světě, která½ dokáže pãíi stáňemhlavãím letu dosáňhnout rychlosti pãíes 300 km/h. Jeho potravu tvoãí pãíeváňã¼nã¼ ptáãíci do velikosti holuba, která½ lová vã¼hradnã¼ v letu. Dãky mimoã¼dnã¼m letovã¼m i loveckã¼m schopnostem poutal tento dravec již od starovã¼ku znaã¼nou pozornost lidãí. Napã¼ãklad staroegyptskã¼ bã¼h nebes, slunce a světla zvanã¼ Hor je zobrazovã¼n j jako sokol, pã¼ãpadnã¼ jako muã¼ se sokolã¼ hlavou. Sokol se stal erbovnã¼m zã¼ãetem á¼ady á¼lehtickã¼ch rodã¼ a byl (a nadã¼le je) vysoce cenã¼n mezi sokolnã¼ky. V uplynulã¼ch desetiletã¼ch se sokol stáňhovavá½ stal takã¼ symbolem ohroã¼enã¼ pã¼ãrody a nã¼slednã¼ i symbolem jejã¼ãspã¼ãnã¼ ochrany.

Skalnatě; oblast Āeskosaskāho Ā vĀcarska patĀila odedĀvna k nevjĀznamnĀjĀm hnĀzdiĀtĀm tohoto dravce v EvropĀ. AĀ¼ do roku 1950 hnĀzdili sokoli na naĀem ĀzemĀ ve vĀech pĀĀhodnĀch oblastech. NadmĀrnĀ a nekontrolovanĀ pouĀĀvĀnĀ pesticidĀ v druhĀ polovinĀ 20. stoletĀ vĀjak zpĀsobilo kolaps sokolĀ populace. NĀzkĀ; plodnost, mĀjĀta hynoucĀ po narozenĀ a zeslabenĀ skoĀĀpky vajec, kterĀ samice pĀi zahĀĀvĀnĀ Ā rozmĀkaly, to vĀje byly dĀsledky vysokĀ koncentrace DDT, silnĀ toxickĀho insekticidu, kterĀ½ pronikal do tĀl sokolĀ s jejich potravou. V ĀeskĀ republice nakonec nezbyl ani jeden ĀspĀĀnĀ hnĀzdĀcĀ pĀr. PoĀĀtkem 70. let tak byl u nĀs sokol stĀhovavĀ½ prohlĀĀen za vyhynulĀ½ druh.

Až po zázkazu použivání lítěk s obsahem DDT a zahájením reintrodukčních programů se začala populace sokolů postupně vracet na své historické hnízdiště. Pro oblast Labských pískovců byl klíčový program znovunavícení (reintrodukce) sokola započatý v sousedním Sasku. První mláďata byla vypuštěna v roce 1989 na stolovské hoře Lillienstein. V roce 1992 se usadili první sokoli na území Saského a v roce 1994 i na území Českého a v carska. V současné době hnízdí na území Českého a v carska okolo deseti párů. Hnízdní úspěšnost v jednotlivých letech ale značně kolísá. Zatím nejúspěšnějším rokem byl rok 2012, kdy bylo vyvedeno minimálně 22 mláďat. Populace sokolů hnízdících a německé straně Labských pískovců je v současné době nejsilnější populací tohoto druhu ve střední Evropě a patří dohromady kolem 30 párů.

Přestože jsou dnes stavy sokolů v Labských pískovcích stabilizované a dochází dokonce k nárůstu početnosti hnízdišť, je i nadále nutná ochrana sokolů hnízdišť. Sokol páří si pro hnízdění vybírá nejčastěji dutiny a úkryty umělé vysoké ve skalních stěnách. Skály jsou ale zároveň horolezecky a turisticky atraktivní místy. Ružen v době hnízdění však mávají pro sokoly fatální následky. Nepřítomnost vyplašených rodičů na hnízdišti může vést k zastydnutí vajec, pádů k prochladnutí mláďat. Na opuštěných vajecích a mláďatech si také rádi pochutnají předtvoři, například kuna a krkavec. Proto se v době hnízdění oblasti v okolí hnízd pro bezpečnost mláďat a vnitřní uzavírají a jsou pevně střeženy profesionálními i dobrovolnými strážci pářáři. S vyhledáním a ochranou hnízd pomáhají ochráncům pářáři také horolezci. Všechna tato opatření umožňují sokolům nerušenou péči o snůšku a mláďata. Samička klade koncem března většinou tři až čtyři vejce a během incubace se partneri na hnízdišti střídají. Častěji však na hnízdišti sedá samička a samec obstarává potravu. Mláďata vyléztají po pěti dnech, ale rodiče je nadále krmí další dva měsíce.

Mladí sokoli pak podnikají krátké i delší cesty po okolí s cílem nalézt si své nové domov. Postupně se tak z Labských pískovců šíří i do dalších skalnatých oblastí ve střední Evropě. Dnes již sokoli úspěšně hnízdí například v Lužické a itavských horách, na Kokořínsku, v Jizerských horách a v Krkonoších, v Českém ráji a na Broumovsku a umaví. Novodobým fenoménem, kterým souvisí s posílením sokolů populace a se snahou sokolů přizpůsobit se nedostatku skalních hnízdišť, je i hnízdění sokolů na lidských stavbách. V České republice například sokoli zahnízdili na těnském chrámu na Staroměstském náměstí v centru Prahy. V posledních letech probíhají také pokusy s vyvážením hnízdních budek pro sokoly na vysokých továrních komínech. Zaznamenáno bylo také zahnízdění v povrchovém uhlém dolu přímo na těžebním rypadle!

- 3834 zobrazená